G. IVĂNESCU ŞI LINGVISTICA LIMBILOR LITERARE

LUMINIŢA VLEJA*

„Dacă vei examina fără prejudecăţi realitatea lingvistică, vei ajunge la concluzia că există două lingvistici, cu principii şi metode de cercetare deosebite, una a cauzalităţii şi alta a libertăţii, a scopurilor. Este de altfel concepţia veacului trecut şi cred că trebuie să ne întoarcem la ea, bine înţeles îmbogăţind-o cu tot ce un veac de gândire a câştigat în plus. Ea va permite lingvisticii occidentale să urce pe o nouă treaptă" (G. Ivănescu, scrisoare către Eugeniu Coşeriu, Bucureşti, 17 aprilie 1961)[1].

Dintre marii profesori care au creat şcoală şi care au rămas, prin exemplara vocaţie filologică, nume emblematice ale lingvisticii româneşti, G. Ivănescu, de la a cărui naştere se împlinesc anul acesta 100 de ani, ocupă un loc aparte. Autor al unei opere lingvistice impresionante atât prin complexitatea problematicii tratate, cât şi prin originalitatea doctrinei pe care a fost construită, lingvistul ieşean a reprezentat şi continuat concepţia lingvistică a mentorului său, Alexandru Philippide. Alături de Sextil Puşcariu, Ivănescu a fost considerat unul dintre cei mai mari lingvişti români. A avut un parcurs profesional complex. Ca formaţie aparţine Şcolii lingvistice ieşene, purtând mereu în memorie lecţiile întemeietorului acestei şcoli, A. Philippide, dar şi ale lui Ibrăileanu. A fost profesor la Iaşi, unde l-a avut student pe Coşeriu în primul an de studiu, înainte de plecarea acestuia în străinătate.

Lingvist consacrat la nivel naţional şi internaţional, membru corespondent al Academiei Române din 1965, când a fost propus de Iorgu Iordan, G. Ivănescu este, în primul rând, unul dintre membrii cei mai de seamă ai Şcolii lingvistice ieşene, după A. Philippide şi Iorgu Iordan[2]. În cadrul acestei şcoli, Ivănescu şi-a articulat o

* Universitatea de Vest, Timişoara, bd. Vasile Pârvan, nr. 4, România.

[1] Vezi Munteanu 2011: 71.

[2] În acest sens, Eugen Munteanu mărturiseşte: „Mă consider, de asemenea, un membru al «Şcolii lingvistice ieşene», aşa cum s-a conturat aceasta, de mai bine de un secol, pe calea deschisă de A. Philippide şi prin aportul a trei generaţii de cercetători conduse, succesiv, de Iorgu Iordan, Gh. Ivănescu şi Vasile Arvinte. Mai mult decât o doctrină clar definită, tradiţia filologică ieşeană se distinge prin îndrăzneală în abordarea unor teme de cercetare majore, spirit critic, prudenţă şi autoexigenţă, acribie filologică şi obiectivitate în interpretarea documentelor de limbă, tendinţă spre exhaustivitate, îmbinare armonioasă între acumularea de material faptic şi căutarea de soluţii teoretice

ALIL, t. LIII, 2013, Bucureşti, p. 403–411

BDD-A1193 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:56:33 UTC)

concepție proprie despre fenomenele lingvistice, îndelung gândită și care constituie un liant între lucrările sale, de la *Problemele capitale ale vechii române literare* (1948) până la *Gramatica comparată a limbilor indoeuropene* (1981).

O strălucire deosebită, unică, a dat-o activității de cercetare științifică timișorene G. Ivănescu între anii 1962 și 1969 ca șef al Catedrei de limba română de la Universitatea de Vest, unde a predat lingvistică romanică, lingvistică generală și s-a ocupat de redacția „Analelor". Venirea profesorului Ivănescu la Timișoara a însemnat o conturare spirituală definitorie a discipolilor săi din acest colț de țară și totodată o schimbare de paradigmă în cercetarea filologică. Marele lingvist aducea cu sine formația sa complexă, desăvârșită la Paris și la Roma, precum și atmosfera Iașiului universitar interbelic. „Tot ceea ce marile întâlniri cu A. Philippide, în primul rând, Garabet Ibrăileanu, Iorgu Iordan, dar și cu George Călinescu au putut să aducă definitoriu în modelarea unui spirit veșnic neliniștit, avid de cunoaștere, iscoditor, aflat în formare atunci, le-a adus cu sine pentru buna alcătuire spirituală a discipolilor timișoreni. Contactul de scurtă durată cu Eugen Coșeriu, cel mai mare lingvist al epocii noastre, pe atunci student, l-a marcat, de asemenea, Gheorghe Ivănescu urmărind impresionanta carieră mondială a acestuia și analizându-i cu atenție lucrările într-o epocă în care Coșeriu era mai mult sau mai puțin ignorat în România" (Oancea 2006: 78–79).

Ca profesor universitar al recent înființatei Facultăți de Filologie a Universității din Timișoara a contribuit decisiv la conturarea unei direcții filologice care s-a întemeiat pe câteva idei fundamentale ale sale. Dacă există o școală de filologie timișoreană cu un profil bine caracterizat, care să o impună în plan național, ea se datorează în mare măsură lui G. Ivănescu. Timișoara a beneficiat de enorma șansă de a avea, în epoca începuturilor, timp de șapte ani, când era atâta nevoie de personalități polarizatoare, întrucât nu exista o tradiție, personalitatea acestui savant de anvergură europeană. O tânără instituție va beneficia de erudiția profesorului și de un mod de a face cercetare, pe care l-a impus. A fost un lingvist complet, total, unind cercetarea faptelor lingvistice cu „iluminarea" lor dintr-o perspectivă teoretică. A impus această linie care îmbina reflecția teoretică cu buna cunoaștere a fenomenelor lingvistice. Reținem câteva din lucrările lui Ivănescu, observând această simbioză dintre reflecția lingvistică și analiza fenomenelor lingvistice concrete. În celebra sa teză de doctorat, *Problemele capitale ale vechii române literare*, lansează ideea dialectelor literare. G. Ivănescu introduce aici noțiunea de dialect literar acceptată apoi sub formă de variantă literară. Ideea dialectului literar este preluată de la A. Meillet, care o lansase în studiul său *Aperçu d'une histoire de la langue grecque*, publicat în 1913.

Ivănescu are contribuții teoretice majore în domenii ca cercetarea comparativ-istorică, istoria limbii române, reconstrucția internă, schimbările fonetice etc. El este „unul din lingviștii cei mai obsedați de problemele teoretice ale

convenabile. Toate aceste caracteristici au fost întruchipate cel mai expresiv în personalitatea lui Gh. Ivănescu, de a cărui încurajare și îndrumare m-am bucurat în anii formării mele ca lingvist" (Munteanu 2005: 9–10).

lingvisticii, pe care a încercat să le fixeze într-o concepție unitară încă de la primele sale lucrări. Amintim în acest sens *Problemele capitale ale vechii române literare*, care a schimbat viziunea impusă de Densusianu despre baza dialectală a limbii române literare, în plus ea conținând «in nuce» unele soluții de mai târziu la problemele «capitale» ale lingvisticii" (Oancea 2006: 80).

Viziunea ivănesciană, teoria și ideile sale au fost permanent dezvoltate, prelungite, completate de însuși savantul ieșean, preocupat permanent de aspectele doctrinare ale operei profesorului său, Alexandru Philippide. Acesta s-a bucurat de o înaltă apreciere nu numai din partea lingviștilor români, ci și de a celor de peste hotare. Îl putem cita, în acest sens, pe „cunoscutul lingvist italian Carlo Tagliavini, care i-a oferit lui Philippide cartea sa *Rassegna delle publicazioni periodiche e recensioni*, apărută la Roma în 1928, cu următorul autograf: «Al prof. A. Philippide rispettoso omagi, C. Tagliavini»" (Istrate 2008: 194).

Importante piste de cunoaștere și interpretare ale operei ivănesciene și, prin aceasta, ale operei lui Philippide, ne sunt oferite de studiile cercetătoarei Carmen-Gabriela Pamfil. Grație preocupărilor acestei autoare, extrem de importante pentru lingvistica și filologia românească actuală, au fost date spre cunoaștere, cu o devotată grijă pentru recuperare și adâncită înțelegere, manuscrisele lui G. Ivănescu. Ca editor al unui volum de *Opere* ale lui A. Philippide (Editura Academiei, 1984), Carmen Pamfil, împreună cu G. Ivănescu, oferă importante prilejuri de meditație asupra a ceea ce a însemnat contribuția Școlii lingvistice ieșene și nu numai. Astfel, din masiva monografie în manuscris a lui G. Ivănescu, *Viața și opera lui Alexandru Philippide*, aflăm ce gândea savantul despre opera magistrului său:

> „Am convingerea că opera lui Philippide cuprinde concepția lingvistică cea mai de seamă pe care a dat-o poporul român până astăzi și că această concepție poate determina o îmbunătățire a lingvisticii mondiale contemporane, care prezintă atâtea deficiențe, și tocmai în domeniul la care se referă concepția lingvistică a lui Philippide. Dar dacă așa stau lucrurile trebuie să ne propunem de a aduce la cunoștința lingviștilor străini aceste concepții. Va fi aceasta un frumos program de muncă al lingvisticii române viitoare" (Pamfil 2007b: 39).

Ideile lui Philippide revin în majoritatea studiilor ivănesciene, acceptate ca atare, corectate sau combătute cu argumentele de rigoare, completate sau nuanțate, deoarece G. Ivănescu și-a propus să cerceteze limbajul uman și limba română ca obiect universal de cunoaștere, construind un punct de vedere românesc în lingvistică. De aceea și-a elaborat opera valorificând tradiția românească și europeană, iar prin faptul că a nuanțat ceea ce a considerat adecvat propriului său mod de înțelegere a realității lingvistice a reușit să asigure lingvisticii românești un loc în lingvistica lumii. Din păcate, așa cum observa Carmen-Gabriela Pamfil, „puțini au fost colegii și elevii lui G. Ivănescu, care să i se alăture în acest demers, situație resimțită în tot dramatismul ei de temerarul cercetător"[3].

[3] „Aceasta a fost tragedia vieții mele, mărturisea savantul, faptul că am fost obligat să reprezint singur timp de aproape o jumătate de veac doctrina lui Philippide despre limbaj cu îmbunătățirile pe

BDD-A1193 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:56:33 UTC)

Linia de forță a concepției lingvistice ivănesciene este articulată, tratată și nuanțată pe larg în studiul *Storia delle parlate popolari e storia delle lingue letterarie* (Ivănescu 1972), studiu prin care ni se furnizează premisele conceptuale cele mai temeinice și direcțiile de cercetare cele mai clar delimitate pentru fundamentarea științifică riguroasă. Ivănescu reușește să creeze, într-o teorie proprie, o sinteză între viziunea lui Philippide și cea a școlii idealiste, susținând ideea că există, pe de o parte, o lingvistică a limbilor literare și, pe de alta, o lingvistică a graiurilor populare, „dihotomie comparabilă ca valoare a demersului cognitiv cu dihotomia saussuriană lingvistică diacronică – lingvistică sincronică" (Pamfil 2008a: 124).

Ca și alți elevi de seamă ai lui Philippide (Giorge Pascu, Garabet Ibrăileanu, Iorgu Iordan), Ivănescu a preluat, așadar, multe din ideile magistrului său referitoare la limba literară. În *Storia delle parlate popolari e storia delle lingue letterarie*, Ivănescu introduce și dezvoltă distincția fundamentală care ordonează diacronia faptelor de limbă, cele genealogice și cele ulterioare până la problemele de standardizare: dihotomia dintre istoria limbii populare, care nu epuizează istoria unei limbi, și o istorie a limbii literare, care se conduce după alte principii decât cele ale substratului și ale bazei psihologice. Ideea este reluată și în *Istoria limbii române*:

> „După noi, deosebirea fundamentală între istoria graiurilor populare și cea a limbilor literare constă în faptul că cele dintâi sânt încă sub influența unui factor material, ca baza articulatorie, pe când celelalte anulează determinările impuse de aceasta, menținând un sistem fonetic care corespunde bazei articulatorii a unui singur dialect sau a unei perioade mai vechi. De aceea, în primele întâlnim determinismul caracteristic fenomenelor naturii, iar în celelalte suprimarea acestui determinism natural, în favoarea unuia de ordin social" (Ivănescu 1980: 14).

La baza acestei doctrine se regăsesc ideile lui Philippide despre schimbările lingvistice, „provenind din tradiția neogramatică, altoite pe ideile mai noi ale lingvisticii, trimițând la gândirea unor mari lingviști din secolul trecut: Vossler, A. Meillet, formaliștii ruși și praghezi, Martinet, Walter von Wartburg, Chomsky etc." (Oancea 2006: 82).

În raport cu această abordare, Ivănescu afirmă că formele primare ale limbajului, și anume graiurile populare, pot fi comparate în unele privințe cu natura. O comportare deosebită de aceea a naturii și, deci, specifică dezvoltării spirituale, se întâlnește doar în cazul limbilor literare. Savantul român subliniază un aspect al dialecticii spiritului pe care lingviștii, istoricii literari, istoricii, sociologii, filozofii nu l-au sesizat:

> „Plecând de la concepția filozofului român Lucian Blaga, care face distincția între *culturile minore* și *culturile majore*, primele fiind culturile etnografice, iar cele din urmă, culturile superioare, am putea vorbi și noi de *spiritul minor*, înlănțuit încă de factori naturali și de *spiritul major*, devenit cu adevărat autonom. Graiurile populare ni se par a fi expresia spiritului minor, iar limbile literare, expresia spiritului major. Între aceste două forme ale spiritului există nu numai asemănări, dar și o radicală opoziție. Unele din principiile după care se conduce dezvoltarea spiritului major și a formelor sale de expresie, care sânt limbile literare, sânt opuse principiilor după care se conduce dezvoltarea spiritului minor și a formelor sale de expresie, care sânt limbile populare" (Ivănescu 1980: 15).

care i le-am adus (modificări sau completări). Era o direcție de idei total ignorată sau trecută sub tăcere, nu din rea-credință, ci din convingerea că ea nu reprezintă adevărul" (*apud* Pamfil 2007b: 18).

La baza acestei concepții complexe despre dubla natură a limbajului, pe care G. Ivănescu o articulează în mod organic și original încă din teza sa de doctorat, publicată în 1948, cu titlul *Problemele capitale ale vechii române literare*, se află simbioza dintre reflecția lingvistică și analiza fenomenelor lingvistice concrete: „Problemele capitale pe care va trebui deci să le soluționăm în lucrarea de față vor fi acelea ale originilor dialectelor literare vechi românești. Aceasta înseamnă a cerceta ce graiuri populare au devenit dialecte literare, unde, când și datorită căror împrejurări" (Ivănescu 1948: 142–143). Eruditul lingvist supune studiul științific al limbii literare unei temeinice dezbateri de principiu, aducând o contribuție fundamentală în această privință: „Problema capitală – de fapt problemele capitale – pe care ne-o vom pune noi, va fi prin urmare aceea dacă existau deosebiri între dialectele literare și graiurile populare" (Ivănescu 1948: 143).

Soluția pe care o propune Ivănescu pornește de la problema originii dialectelor literare. Prima întrebare care se pune cu privire la limba literară veche este aceea „dacă au existat deosebiri între graiul scris în țările române în secolele al XVI-lea și al XVII-lea și graiul poporului din același timp" și care au fost ele. Dacă răspunsul este unul afirmativ, atunci apare o nouă problemă: cum s-a ajuns la această deosebire, fapt care implică și chestiunea originii dialectelor literare românești, considerate în faza lor veche:

> „De fapt amândouă aceste probleme pot fi înmănuncheate în problema originii dialectelor literare. De aceea prima parte a cercetării noastre – a doua parte a lucrării întregi – se va intitula: *Originile dialectelor literare românești*. Înainte de a trece însă mai departe, vom preciza aici că problema originii se pune nu numai pentru diferite graiuri literare, dar și pentru haina deosebită pe care o au câteodată aceste dialecte, pentru grafie. Am arătat că și grafia se comportă ca limba: variază de la o regiune la alta, adică de la un dialect la altul, și chiar în cadrul aceluiași dialect. Este drept că grafia poate rămânea neschimbată de-a lungul timpului, pe când pronunțarea se schimbă. Dar cu aceasta nu se exclude problema originii ei. Se va pune problema locului și timpului apariției cutărei grafii și a motivelor pe care le-au avut scribii de a întrebuința cutare grafie, care vor trebui căutate pe de o parte în valorile fonetice ale grafiilor în limba slavă literară supt forma ei mediobulgară și pe de alta în pronunțiile românești. Problema se leagă cu aceea a originii dialectelor literare" (Ivănescu 1948: 149–150).

O prezentare critică a părerilor privitoare la periodizarea istoriei limbii române literare, asupra căreia au existat divergențe, o oferă Ion Gheție (1982: 63–68). Concepția lui Gheție coincide cu cea a lui Ivănescu și în ceea ce privește perioada unificării depline a variantelor literare (pe la 1880), ambii susținând că „limba literară rezultată atunci nu este chiar graiul muntean, ci un amestec între graiul muntean și cel moldovean-ardelean-bănățean" (Ivănescu 1948: 132). Ca și Ivănescu,

> „lingvistul bucureștean distinge mai multe variante literare, întemeiate pe graiuri dacoromâne diferite, care se mențin până în veacul al XIX-lea, deși cu un secol mai înainte se produsese cea dintâi «muntenizare» spontană a limbii cărților tipărite. Unificarea limbii literare se produce abia în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, pe baza variantei literare muntene, dar și prin contribuția celorlalte variante literare daco-române" (Munteanu, Țâra 1983: 48–49).

BDD-A1193 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:56:33 UTC)

O altă problemă însemnată pe care o pune vechea română literară este, deci, cea legată de schimbarea bazei dialectale, care a dus la modificarea viziunii impuse de Densusianu. *Istoria limbii române* este, aşadar, lucrarea ivănesciană care exprimă în mod complex viziunea savantului, fiind rodul unei experienţe lingvistice îndelungate. Această carte conţine nu numai cea dintâi istorie completă a limbii române, ci şi, implicit, un tratat de lingvistică generală.

Contribuţii pe linia preocupărilor şi pe baza concepţiei lui Ivănescu au existat de-a lungul timpului nu numai la Iaşi, ci şi la Bucureşti, Suceava, Timişoara. Liniile directoare ale concepţiei ivănesciene s-au impus în ştiinţa românească din acest din urmă centru universitar prin discipolii lingvistului, între care Ştefan Munteanu, reprezentant de seamă al stilisticii literare, care a asigurat în cea mai mare măsură perpetuarea tradiţiei. Definirea premiselor mai generale, estetice şi filozofice în opera lui Ivănescu şi o valorificare a contribuţiilor sale în acest sens găsim şi în studiul lui Mircea Borcilă (1990: 3–12) – repere importante pentru toţi cei interesaţi de problemele cunoaşterii şi cultivării limbii române.

Principiile concepţiei ivănesciene se regăsesc şi la discipolii Ştefan Munteanu şi Vasile Ţâra, continuatorii timişoreni ai savantului care l-au urmat cu veneraţie şi entuziasm pe drumul deschis în cercetarea lingvistică. Astfel, în *Istoria limbii române literare* (Munteanu, Ţâra: 1983), în *Preliminarii teoretice*, la baza definiţiei pe care autorii o dau noţiunii de limbă literară regăsim doctrina ivănesciană:

> „Întrucât limba literară reprezintă aspectul *cultural* al unei limbi (de aceea unii lingvişti, de exemplu Al. Niculescu, preferă formula «limba culturii»), spre deosebire de graiurile populare, reprezentând aspectul natural al aceluiaşi idiom, cele două forme de existenţă a limbii «constituie obiectul a două ramuri deosebite ale lingvisticii, ba chiar a două lingvistici, având principii şi metode deosebite»" (Munteanu, Ţâra 1983: 16).

În *Romanitate şi istorie. Epistemă clasică şi literarizare*, Ileana Oancea porneşte de la doctrina ivănesciană când face anumite distincţii, fiind de părere, ca şi profesorul său, că există două direcţii fundamentale, aflate într-un raport de complementaritate necesară, deoarece vizează aspecte şi mecanisme diferite ale limbajului şi au metode distincte.

> „Este vorba de lingvistica limbilor literare şi lingvistica limbilor populare. G. Ivănescu le desprinde pentru prima dată cu toată claritatea, lingvistul român opunând concepţia neogramaticilor celei a şcolii idealiste, absolut îndreptăţită, aceasta din urmă, dacă îşi limitează concluziile la aspectul literar pe care, de altfel, ea este cea dintâi care îl fundamentează cu adevărat. Trebuie să adăugăm însă că lingvistica limbilor literare (luând termenul într-o accepţiune mai puţin rigidă) există, şi chiar foarte bine structurată (este vorba în special de stilistică, prezentă în retorică, singura care merită cu adevărat, după aserţiunea lui Guiraud, numele de ştiinţă în antichitate), încă în lingvistica greco-latină" (Oancea 1993: 12).

Autoarea timişoreană prelungeşte în istoria lingvisticii această distincţie făcută de Ivănescu, descoperind aşadar în Antichitate, în afară de „o reflecţie lingvistică de tip semiotic, şi o „lingvistică a limbilor literare", în care se poate integra, dincolo de retorică, şi gramatica greco-latină (alcătuită sub egida retoricii), la fel de importantă pentru constituirea unor cadre formale tradiţionale de analiză lingvistică". Ivănescu numeşte lingvistica comparativ-istorică „lingvistica limbilor

populare", care se dovedeşte a fi una din direcţiile lingvisticii şi nu debutul lingvisticii ştiinţifice, cum s-a susţinut uneori, absolutizându-se un punct de vedere istoricist în studiul limbii. Distincţia metodologică clară între cele două lingvistici este foarte importantă pentru lingvistica romanică. În *Storia delle parlate popolari e storia delle lingue letterarie*, Ivănescu numea cea de-a doua lingvistică, „lingvistica limbilor literare". Despre istoria romanisticii concepută după principii ivănesciene vorbeşte Ileana Oancea în studiul sus-amintit, punând în relaţie diferite aspecte ale raportului dintre romanitate şi istorie şi insistând pe natura paradigmatică a istoriei.

Putem conchide că G. Ivănescu, aparţinând, ca formaţie, şcolii lingvistice ieşene, a purtat mereu lecţiile întemeietorului ei, A. Philippide, dar şi pe cele ale lui G. Ibrăileanu; de altfel, triada corifeilor Philippide, Iordan, Ivănescu a însemnat o sursă mereu vie a gândirii lingvistice româneşti. A fost, pe rând, profesor la Iaşi, Bucureşti, Timişoara şi din nou la Iaşi, unde publică, spre sfârşitul vieţii, în 1981, împreună cu un alt nume de seamă al filologiei româneşti, Th. Simenschy, monumentalul studiu *Gramatica comparată a limbilor indoeuropene*, care a constituit substanţa cursului opţional pe care l-a ţinut studenţilor din anul al IV-lea. Am avut atunci imensa bucurie şi privilegiul de a primi volumul din partea Profesorului.

La Timişoara, în anii '60 ai secolului XX, la recent înfiinţata Facultate de Filologie a Universităţii de Vest, efortul constructiv al gândirii lingvistice a lui G. Ivănescu şi vasta sa erudiţie au contribuit decisiv la conturarea unei direcţii filologice care s-a întemeiat pe câteva idei fundamentale ale marelui savant. Conştient că era necesară o cercetare adâncită, precum şi rezolvarea unei serii de probleme fundamentale, Ivănescu şi-a însuşit o bună metodă, pe care a aplicat-o în lucrările proiectate. De la magistrul lor, discipolii au preluat principii de metodă şi informaţii extrem de valoroase, precum şi modelul intensei sale activităţi de cercetare, care le-au permis să rezolve, la rândul lor, unele probleme fundamentale. Iată ce spune, în acest sens, Vasile Ţâra, ilustrând modul în care au lucrat profesorii universităţii timişorene pentru a soluţiona problemele generate de lingvistica limbilor literare:

> „După opinia noastră, teoria susţinută de G. Ivănescu şi I. Gheţie, singura întemeiată pe o foarte minuţioasă analiză a faptelor culese dintr-un mare număr de monumente literare, oferă cele mai convingătoare soluţii pentru rezolvarea complexei probleme a relaţiilor istorice dintre limba literară şi graiurile dacoromâne. În consecinţă, ne însuşim, în mare, acest punct de vedere, fără să ignorăm însă faptul că unele detalii pot genera anumite discuţii" (Munteanu, Ţâra 1983: 50).

Aşadar, la Timişoara, soluţionarea unor probleme „capitale" ale limbii române literare s-a produs datorită efortului comun de cunoaştere, de sinteză şi de selecţie depus de magistru şi de elevii săi cei mai reprezentativi. Dacă există o şcoală de filologie timişoreană, ea se datorează, după cum am arătat, în primul rând, Profesorului Ivănescu, omagiat, iată, în octombrie 2012, şi la Universitatea de Vest, de foştii săi studenţi şi colaboratori.

BDD-A1193 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:56:33 UTC)

BIBLIOGRAFIE

Borcilă 1990 = Mircea Borcilă, *Studiul ştiinţific al limbajului poetic în viziunea lui G. Ivănescu*, în „Cercetări de lingvistică", XXXV, nr. 1, p. 3–12.

Dragomir 2009 = Mioara Dragomir, *Locul limbii literare în doctrina lui Alexandru Philippide*, în „Philologica Jassyensia", V, nr. 1 (9), p. 17–25.

Gheţie 1975 = Ion Gheţie, *Baza dialectală a românei literare*, Bucureşti, Editura Academiei.

Gheţie 1982 = Ion Gheţie, *Introducere în studiul limbii române literare*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică.

Iordan 1978 = Iorgu Iordan (coord.), *Istoria lingvisticii româneşti*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică.

Istrate 2008 = Gavril Istrate, *Anticariatele Iaşului*, în „Philologica Jassyensia", IV, nr. 1 (7), p. 185–210.

Ivănescu 1948 = G. Ivănescu, *Problemele capitale ale vechii române literare*, în „Buletinul Institutului de Filologie Română «Alexandru Philippide»", XI–XII, 1944–1945 [1948], p. 1–412 şi 540 (şi în extras).

Ivănescu 1972 = G. Ivănescu, *Storia delle parlate popolari e storia delle lingue letterarie*, în „Philologica", II, p. 5–25.

Ivănescu 1980 = G. Ivănescu, *Istoria limbii române*, Iaşi, Editura Junimea.

Ivănescu 1984 = G. Ivănescu, *Alexandru Philippide – teoretician al limbajului*, studiu introductiv la volumul Alexandru Philippide, *Opere alese. Teoria limbii*, ediţie de G. Ivănescu şi Carmen-Gabriela Pamfil, Bucureşti, Editura Academiei.

Munteanu 2005 = Eugen Munteanu, *Introducere în lingvistică*, Iaşi, Editura Polirom.

Munteanu 2011 = Eugen Munteanu, *G. Ivănescu şi Eugeniu Coşeriu – semnificaţii ale unei prietenii*, în „Anuar de lingvistică şi istorie literară", t. LI, număr special *Eugeniu Coşeriu – 90 de ani de la naştere*, coordonator: Eugen Munteanu, redactori: Luminiţa Botoşineanu, Doina Hreapcă, Ioana Repciuc, Bucureşti, Editura Academiei Române, p. 63–72.

Munteanu, Ţâra 1983 = Ştefan Munteanu, Vasile D. Ţâra, *Istoria limbii române literare. Privire generală*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică.

Oancea 1993 = Ileana Oancea, *Romanitate şi istorie. Epistemă clasică şi literarizare*, Timişoara, Editura de Vest.

Oancea 2006 = Ileana Oancea, *Elogiu spiritului creator: Gheorghe Ivănescu*, în *Filologie 50. 1956–2006*, volum coordonat de Maria Ţenchea şi Mirela Borchin, Universitatea de Vest din Timişoara, Facultatea de Litere, Istorie şi Teologie, p. 78–86.

Pamfil 2004 = Carmen-Gabriela Pamfil, *Dihotomia ivănesciană* ***popular – literar*** *cu referire la limba română din Republica Moldova*, în *Spaţiul lingvistic şi literar românesc din perspectiva integrării europene*, Iaşi, Editura Alfa, p. 310–314.

Pamfil 2007a = Carmen-Gabriela Pamfil, *Doctrina lingvistică a lui A. Philippide reflectată în opera lui G. Ivănescu*, în *Români majoritari/Români minoritari: interferenţe şi coabitări lingvistice, literare şi etnologice*, Iaşi, Editura Alfa, p. 321–332.

Pamfil 2007b = Carmen-Gabriela Pamfil, *G. Ivănescu şi A. Philippide – creatori ai unei doctrine lingvistice româneşti*, în „Analele Universităţii «Ştefan cel Mare»" (Suceava), A. Lingvistică, t. XIII, nr. 2, p. 17–44.

Pamfil 2008a = Carmen-Gabriela Pamfil, *Alexandru Philippide*, Bucureşti–Chişinău, Editura Litera Internaţional.

Pamfil 2008b = Carmen-Gabriela Pamfil, ***Istoria limbii române*** *de Alexandru Philippide*, în „Philologica Jassyensia", IV, nr. 1, p. 211–232.

Philippide 2011 = Alexandru Philippide, *Istoria limbii române*, ediţie critică de G. Ivănescu, Carmen-Gabriela Pamfil şi Luminiţa Botoşineanu, Iaşi, Editura Polirom.

Simenschy, Ivănescu 1981 = Th. Simenschy, Gh. Ivănescu, *Gramatica comparată a limbilor indoeuropene*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică.

G. IVĂNESCU AND THE LINGUISTICS OF LITERARY LANGUAGES

ABSTRACT

G. Ivănescu is considered to be one of the major representatives of the Iaşi School of Linguistics, an emblematic figure of Romanian linguistics. Through the impressive body of works concerning linguistics and the striking originality of the doctrine on which this body of works was built, the linguist from Iaşi has contributed to and nuanced the linguistic conception of his mentor, Alexandru Philippide. G. Ivănescu was a professor in Iaşi, where one of his students was Coseriu, in his first year of study, before he left Romania. Ivănescu gave a unique and special aura to the activity of scientific research conducted in Timişoara; between 1962 and 1969 he was Head of the Romanian Department at the West University of Timişoara, where he taught Romance Linguistics, as well as General Linguistics, and he was in charge of editing the *Annals*. His theory on the literary language is an original one, as it represents a synthesis of between Philippide's and the idealistic school's visions, proving that a linguistics of literary languages and a linguistics of folk dialects do indeed exist.

Keywords: G. Ivănescu, linguistics, linguistic doctrine, linguistics of literary languages, Timişoara.

BDD-A1193 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:56:33 UTC)